

Μια ζωή, ένα ρομαντικό σημείωμα

Είκοσι οκτώ χρόνια μετά τον θάνατο του παρεξηγημένου θεσσαλονικιού σκηνοθέτη, η πρώτη επιστημονική μονογραφία πάνω στο **μοντερνιστικό έργο** του προσπαθεί να το **φωτίσει** και να το **ερμηνεύσει**

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΜΗΝΗ
Η κινηματογραφική μορφή του πόνου και της οδυνηρής αναπόλησης – Ο μοντερνισμός του Τάκη Κανελλόπουλου

Εκδόσεις **MIET**, σελ. 442, τιμή 25 ευρώ

Άγγελος Αντωνόπουλος και Αλεξάνδρα Λαδίκου στην ταινία «Παρένθεση» (1968) του Τάκη Κανελλόπουλου

ΤΟΝ **ΓΙΑΝΝΗ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ**

Ηταν ένας γνήσιος καλλιτέχνης του κινηματογράφου αλλά και μια «καταραμένη» προσωπικότητα. Ενώ στην δεκαετία του 1960 εξιμνήθηκε ως «ο άνθρωπος που εκπληρώνει τις βαθύτερες ανάγκες για το μέλλον του ελληνικού κινηματογράφου», ενώ με το έργο του επιβεβαίωνε την ύπαρξη ενός δημιουργού «που εμπλουτίζει τον ελληνικό κινηματογράφο με ανεξάρτητες, καλλιτεχνικές ταινίες σπάνια συνέπειας και πρωτοτυπίας», αυτό δεν κράτησε πολύ. Στην αμέσως επόμενη δεκαετία, του 1970, υποτιμήθηκε, περιθωριοποιήθηκε, οδηγήθηκε στην παρακμή και πέθανε πρόωρα στα 57 του.

Τάκης Κανελλόπουλος. Ο σκηνοθέτης του «Μακεδονικού γάμου», ενός ριζοσπαστικού ντοκιμαντέρ μικρού μήκους όπου αναπαριστούν γαμήλια έθιμα της Δυτικής Μακεδονίας και που σήμερα περιλαμβάνεται στα καλύτερα που έχουν γυριστεί ποτέ στη χώρα μας. Ο σκηνοθέτης του «Ουρανού», της πιο κίτρινης και ουσιαστικής «αναπαράστασης» του αλβανικού έπους μέσα από τις τραγικές ιστορίες ανθρώπων που τον έζησαν. Ο σκηνοθέτης της «Εκδρομής», ενός εργατικού «ψιφικτού» τριγώνου κατά τη διάρκεια ενός πολέμου που δεν ορίζεται ποτέ – θα μπορούσε να είναι ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος ή ο ελληνικός εμφύλιος. Ο σκηνοθέτης της «Παρένθεσης», επίσης μιας ταινίας για τον έρωτα αλλά κυρίως για την υπόγεια δύναμη του, αφορμή της οποίας η καθυστέρηση ενός τρένου.

Αν και καμία από όλες τις παραπάνω ταινίες δεν έγινε εμπορική επιτυχία στην εποχή τους (όλες στη δεκαετία του 1960), αυτές είναι και οι πιο γνωστές του Τάκη Κανελλόπουλου. Γύρισε κι άλλες, όχι πολλές, αλλά παρά τη λαμπρή του έναρξη, ήταν πάντα στο περιθώριο. Ωσπου στο τέλος μη βρίσκοντας πια χρήματα για την υλοποίηση των προσωπικών, ιδιαίτερων οραμάτων του, ο Κανελλόπουλος εγκατέλειψε κάθε προσπάθεια στην 7η Τέχνη και στράφηκε στη συγγραφή διηγημάτων, όπου και παρέμεινε ως τον θάνατό του το 1990. Άνθρωποι που τον έχουν γνωρίσει, όπως ο δημοσιογράφος και κριτικός κινηματογράφου Βασίλης Κεχαγιάς, τον θυμούνται ντυμένο στην

τρίχα να κάθεται στο μόνιμο στέκι του τον «Ντορέ» και να πετάγεται ενίοτε από την καρέκλα του φωνάζοντας: «Μπαλά! Μπαλά! Ο μεγαλύτερος συγγραφέας όλων των εποχών!».

Τα «κλειδιά» του έργου του

Αν σήμερα ο Τάκης Κανελλόπουλος ανέρχεται με κάποιον τρόπο στην επικαιρότητα, αυτό οφείλεται στην έκδοση «Η κινηματογραφική μορφή του πόνου και της οδυνηρής αναπόλησης – Ο μοντερνισμός του Τάκη Κανελλόπουλου» (εκδόσεις **MIET**). Επίμονη ερευνητρια του ελληνικού και σοβιετικού κινηματογράφου, των σεναρίων του **Νίκου Καζαντζάκη** αλλά και των κινηματογραφικών αναπαραστάσεων της ρομαϊκής αρχαιότητας, η Παναγιώτα Μήνη, αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ιστορίας του Κινηματογράφου στο Τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, παρουσίασε την πρώτη επιστημονική μονογραφία για το κινηματογραφικό έργο του Τάκη Κανελλόπουλου.

Πολυσέλιδες αναλύσεις εξετάζουν το έργο του στο ιστορικό και καλλιτεχνικό πλαίσιο του και ερμηνεύουν το προσωπικό οράμα του για τον καλλιτεχνικό κινηματογράφο. Αναπτύχουν τη σχέση του έργου αυτού με τις εθνολογικές και ιστορικές μελέτες της εποχής ή με τη λογοτεχνική και εικαστική παραγωγή της γενετήρας του. Το τοποθετούν μέσα στο πλαίσιο των κινηματογραφικών ρευμάτων που ωριμαζαν τότε.

«Το έργο του Κανελλόπουλου, όπως προσπάθησα να δείξω, συνομιλούσε με πλήθος καλλιτεχνικές παραδόσεις και δημιουργήματα» αναφέρει η συγγραφέας. Και πράγματι, διαβάζοντας τα κείμενα και την προσέγγισή τους (η συγγραφέας χρησιμοποιεί πλήθος αποσπασμάτων σχετικών με την πρόκληση του έργου του Κανελλόπουλου από την κριτική της εποχής) βλέπεις μια «συνδιάλεξη» με σκηνοθέτες όπως ο **Μικελάντζελο Αντονιόνι**, ο **Αλέν Ρενέ**, ακόμα και ο **Φεντερίκο Φελίνι**, με την ιμπρεσιονιστική ζωγραφική ή με τον αντιπολεμικό κινηματογράφο χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στα χρόνια του κομμουνισμού.

Με συμπεριφορά αστού

Ο Τάκης Κανελλόπουλος γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1933 και παρότι

Ο Τάκης Κανελλόπουλος με την Ελλή Λαμπέτη σε φωτογραφία της δεκαετίας του 1970

στην παρουσίαση του «Μακεδονικού γάμου», στην πρώτη Εβδομάδα Ελληνικού Κινηματογράφου (όπως λεγόταν το νυν Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης), ήταν μόλις 27 χρόνων, η καλλιτεχνική και πνευματική παιδεία του είχε αφήσει από νωρίς έντονα αποτυπώματα. Το ίδιο θα μπορούσε να πεις και για την κακή μοίρα του, διότι στα μεταεμφυλιακά χρόνια του, προτού ακόμα αρχίσει να ασχολείται με το σινεμά, είχε χάσει το πόδι του από «σκαλομαρία» στο τραμ (ενώ το όχημα ήταν εν κινήσει σκαρφάλωσε στα σκαλοπάτια του αλλά γλίστρησε με αποτέλεσμα το τραμ να του κόψει το πόδι).

Αν και ο Κανελλόπουλος δεν ήταν ακριβώς αστικής καταγωγής, ανέπτυξε την συμπεριφορά του αστού επειδή του άρεσε αυτός ο τρόπος ζωής. Επίσης, μαρτυρίες ανθρώπων που τον γνώρισαν, αναφέρουν ότι ήταν ένας «ρομαντικός οεζομανής». Φοίτησε στο Αμερικανικό Κολλέγιο (Ανατόλια) και στα 19 του ασχολήθηκε με τη δημοσιογραφία γράφοντας στην εφημερίδα «Ελληνικός Βορράς». Η ανάγκη του να ασχοληθεί με το σινεμά τον οδήγησε στην Αθήνα, όπου σπούδασε στη Σχολή Λυκούργου Σταυράκου δουλεύοντας εθελοντικά στα γυρίσματα της «Στέλλας» του Μιχάλη Κακογιάννη. Η κινηματογραφική εκπαίδευσή του συνεχίστηκε στη Γερμανία (Μπαβάρια Στουτντ, Μόναχο) και στην ίδια χώρα ήρθε σε επαφή με το πειραματικό θέατρο, στο οποίο και εργάστηκε.

Η επιστροφή του Κανελλόπουλου στην Ελλάδα έγινε με αφορμή τον «Μακεδονικό γάμο». Η ταινία γυρίστηκε

χάρη στην παράλληλη ενασχόληση του Κανελλόπουλου στο Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας της Θεσσαλονίκης που τον έφερε σε επαφή με τον Παναγιώτη Χαριστόπουλο της γνωστής καλλιτεχνικής οικογένειας της Θεσσαλονίκης. Ο Χαριστόπουλος ανέλαβε την παραγωγή, η αμερικανίδα πρόεδρος στη Θεσσαλονίκη δάνεισε μια κάμερα στον Κανελλόπουλο και η ταινία γυρίστηκε στον Βελβεντό της Κοζάνης. «Δεν χωράει αμφιβολία: "Έγεννήθη ημίν σκηνοθέτης"» έγραψε στην ανταπόκρισή του από το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης ο Κώστας Σταματίου, και αυτή παραμένει η πιο διάσημη ρήση που επήλθε για τον σκηνοθέτη στην καριέρα του.

Αλλά έμελλε τελικά να πεθάνει σχετικά νέος και παντελώς ξεαπομύστος από την κινηματογραφική κοινότητα, την ίδια κοινότητα που ενώ αρχικώς τον έλυσσε με διθυράμβους, αργότερα τον ταπεινώσει σκληρά αποδοκιμάζοντας με βάρβαρα συνθήματα τις τελευταίες δημιουργίες του στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης. Ο Κανελλόπουλος πικράθηκε τόσο πολύ από την εμπειρία, που τελικά δεν δέχθηκε να προβάλει την τελευταία ταινία του «Σόνια» στο φεστιβάλ. Τη δίεψαν σε έναν παρρησιασμένο πορνοκινηματογράφο της συμπεριπέτουσας, τον «Ελλήσποντο», όπου η «Σόνια» έκανε διηγήτρια εισιτήρια. Αργότερα βέβαια, μετά τον θάνατό του, η ίδια αυτή κοινότητα που τον είχε απορρίψει, θα επανεξιμύωσε το έργο του (ω! τι παράξενο σε αυτή τη χώρα!). Αναδρομικές παρουσιάσεις των ταινιών του στο φεστιβάλ, συνοδευόμενες από πλούσιες εκδόσεις και πολύ παχιά λόγια...